

ПРОБЛЕМЪТ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА КОМПОНЕНТА В ПРОЦЕСА НА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ В МГУ "СВ. ИВАН РИЛСКИ"

Йордан Иванов

Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", София 1700, България

РЕЗЮМЕ: Проблемът за образователната компонента винаги е бил актуален в процеса по физическо възпитание и спорт, и особено днес в българското общество, което изживява социално-икономически стрес. Най-пълно образователните цели на физическото възпитание се постигат при овладяване на техникo-тактически знания, правилoзнание и знания за играждане на двигателни качества. От друга страна липсата на теоретични занимания за социалната и интелектуална значимост на спорта за човека като социално-биологичен индивид и липсата на контрол (тестови, писмен, устен) относно ползата от спортуването за здраве и жизненост, принизяват познавателната същност на предмета. В настоящия доклад демонстрираме как е решен проблемът в МГУ "Св. Иван Рилски", където от тази година бе утвърден за изучаване лекционен курс "Спортология и интелект". Ние осъзнаваме, че споделеният от нас практически опит не е панацея, но той най-малкото ще породи дискусия за по-нататъшното развитие и актуализиране на образователната компонента в процеса по физическо възпитание и спорт в другите висши училища.

PROBLEM IN EDUCATIONAL COMPONENT IN THE PHYSICAL EDUCATION PROCESS AT THE UNIVERSITY OF MINING AND GEOLOGY "ST. IVAN RILSKI"

Jordan Ivanov

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", Sofia 1700, Bulgaria

ABSTRACT: The problem of the educational component has been always actual in the physical education process, especially in these days in the Bulgarian society, which lives in social – economical stress. The educational goals of the PE are achieved through mastery of technique and tactical knowledge, law knowledge and knowledge in development of motive qualities. On the other hand the lack of theoretical education in social and intellectual value of the sport for the people as social – biological specimen and the lack of control (test, writing and oral), according to the use of the sport for health and vitality, humiliate the educational essence of the discipline. In the present report we represent how this problem has been resolved in the University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski". This year was approved a discipline "Science in sport and intellect". We realize that the experience that we share is not heal-all, but it will develop a discussion for further development and actualization of the educational component in the Physical education process in other high schools.

I. Общотеоретична рамка на проблема

Проблемът за образователната компонента винаги е бил актуален в процеса по физическо възпитание и спорт, и особено днес в българското общество, което изживява социално-икономически стрес. При това той се проектира силно в лошия здравен статус на българската нация, която е една от най-болните в Европа.

В предишни наши статии (Бъчваров, Иванов и др., 2005; Бъчваров, Цолов и др., 2005) разгледахме проблема за образователната компонента по физическо възпитание и спорт във висшите училища. Накратко ще напомним понятийната същност на образователната компонента.

Терминът "образование" като понятие съдържа в себе си три основни съставки:

- придобиване на нови знания
- процес на обучение
- институция за даване на знания.

В публикациите свързани с този проблем (Бъчваров, Цолов и др., 2005; Иванов, 2006), ние употребяваме термина "компонент" в женски род (т.е. "компонента") с цел

да хиперболизираме неговото системно проявление. Когато кажем "компонент" ние възприемаме проявлението на някакъв ингредиент, като част от някакво съединение или комбинация, който се проявява в момента или до момента. Когато кажем "компонента" ние подчертаваме не само настоящия момент, но и постоянното (иманентно) значение на съставната част на процеса по физическо възпитание (Бъчваров, Иванов и др., 2005).

Основните компоненти и цели на процеса по физическо възпитание сме представили на фиг. 1.

На този етап в нашата образователна система най-пълно образователните цели на физическото възпитание се постигат при добиване на техникo-тактически знания, правилoзнание и знания за играждане на двигателни качества. Крайно ограничени са знанията за необходимостта от индивидуално спортно упражняване и възможността за самоконтрол върху физическото натоварване и физическата кондиция. Най-слабо според нас е преподаването на знания за спорта като общочовешки, социалнобиологически феномен и неотлъчна иманентна част от бита на човека. По този начин липсата на

теоретични занятия относно социалната и интелектуална значимост на спорта за човека като социално-биологичен индивид и липсата на контрол (тестови, писмен, устен) за значението и ползата от заниманията със спорт за здраве

и жизненост, принизяват познавателната същност на предмета и не кореспондира със здравния статут на българското население (Бъчваров, М. и др., 2005; Иванов Й., 2006).

Фиг.1. Основни компоненти на процеса по физическо възпитание.

II. Становище за решаването на проблема

В настоящия доклад демонстрираме как е решен проблемът в МГУ “Св. Ив. Рилски”, където от тази година бе утвърден за изучаване лекционен курс “Спортология и интелект”. Ние осъзнаваме, че споделянето от нас практически опит не е панацея, но той най-малкото ще породи дискусия за по-нататъшното развитие и актуализиране на образователната компонента в процеса по физическо възпитание и спорт в другите висши училища.

В МГУ “Св. Иван Рилски” се обучават общо 1800 студенти в редовна форма на обучение за образователно-квалификационните степени “бакалавър” и “магистър”. Под ръководството на спортната катедра в университета всички студенти изучават “Физическо възпитание и спорт”, като имат възможност да се обучават в различни форми по избран от 9 вида спорт и един комплексен лекционен курс “Спортология и интелект”. Разработени са подробно учебни програми по отделните видове спорт от преподавателите, които са приети от научно-методичен съвет на Хуманитарния департамент. Студентите получават кредити за участието си в процеса на обучение – 0,9 кредита за семестър и завършват учебната година с комплексна оценка.

Важна задача за решаване на проблема с образователната компонента е да се определят формите и съдържанието на преподаване на теоретичните знания. В МГУ “Св. Иван Рилски” на този етап и особено в сектор “Футбол” теоретичните знания, като мотивационна основа са застъпени в уводната част на урока под формата на микролекции от 5 до 7 мин. Тематичният материал,

застъпен в микролекциите, освен с характеристиката на вида спорт, запознава студентите и с въпроси с тематична насоченост:

1. “Спорт, семейна среда и личност”;
2. “Спорт, възраст и социална култура”;
3. “Спорт, здраве, жизненост и работоспособност”;
4. Спорт, самоконтрол и др.

Въпреки тези наши усилия за повишаване образователната страна на процеса по “Физическо възпитание и спорт” в МГУ ние смятаме, че като цяло нивото на образователната компонента до сега не отговаря като цяло на повишените изисквания. От друга страна значителна част от студентите в университета (60-70 студенти годишно от I и II курс) са освободени от практически занимания по спорт, поради здравословни проблеми – т.е. имат временна и трайна невъзможност да практикуват физически упражнения. Анализирайки всичко това ние стигнахме до заключението, че както другите, така и особено тези студенти трябва да бъдат социализирани в образователния процес по “Физическо възпитание и спорт” и да получат съответно своите кредити и оценка по предмета.

В тази връзка от тази година бе разработен и приет от катедра “Физическо възпитание и спорт” и утвърден от учебно-методичния съвет при Хуманитарния департамент лекционен курс “Спортология и интелект” (табл.1). Курсът е включен в основната програма по предмета “Физическо възпитание и спорт”, с годишен хорариум от 46 учебни часа - лекции. Придобиването на тези теоретични знания подготвят и мотивират студентите за ефективно използване на физическите упражнения и спорта като

средство за здраве, жизненост и красота, за физическа, психическа и функционална работоспособност, за побърза и лесна социализация в обществото и т.н.

Таблица № 1.
Учебна програма на курса "Спортология и интелект"

№	МОДУЛИ И МОДУЛНИ ЕДИНИЦИ	Брой лекции часове
I	Философски основи на спорта	12
1.	Исторически и хуманистични корени на спорта – понятиен апарат	2
2.	Социални, държавно-ведомствени и здравно-профилактични аспекти на спорта	2
3.	Спорт, семейна среда и личност	2
4.	Социални сфери на спорта	2
5.	Спортологията като наука	2
6.	Методологични основи на спортологията – медико-биологично начало	2
II	Общетеоретични основи на спорта за всички	18
1.	Инструментарий на спортните занимания – форми, средства и методи	2
2.	Тренировката като адаптационен процес и процес на отражение на равнищия организъм	2
3.	Оптимални и стресови въздействия и тяхното отражение върху вегетативната и централната нервна система	2
4.	Оптимални и стресови въздействия и тяхното отражение върху сърдечно-съдовата и дихателна система	2
5.	Спорт, възраст и сексуална култура	2
6.	Възраст, пол, социален статус и цели на спортните занимания.	2
7.	Форми, организация и видове спортни занимания за здраве, жизненост, красота, работоспособност и социализация на личността.	4
8.	Същност и развитие на основните физически качества при студентите с патологични отклонения	2
III	Приложни основи на спорта за всички	16
1.	Общи основи на самоконтрола за физическа годност на човека	2
2.	Здравно-хигиенни и екологични принципи на спортни занимания на студенти с патологични отклонения	2
3.	Хранене, питеен режим и здравословен начин на живот при занимания със спорт	2
4.	Спорт, стрес, травматология и тяхната здравна профилактика	2
5.	Спортът в лечебната физкултура	2
6.	Специализирани физически упражнения на студенти със заболявания на нервната, дихателната и сърдечно-съдовата системи	2
7.	Специализирани физически упражнения при бременност и послеродовия период	2
8.	Събеседване върху изучавания материал и провеждане на писмен изпит за оформяне на оценка	2

Групите за обучение в курса се оформят като сборни от I и II курс от различни специалности. Часовете се провеждат в удобно за студентите време. През първия семестър са планирани 22 часа лекции, а през втория – 24 часа. Основните модули и модулни единици в учебната програма са представени в табл. 1. Натрупването на кредити от аудиторна и извънаудиторна заетост е представена в табл. 2.

Препоръчана за публикуване от
Катедра "Физическо възпитание и спорт", Хуманитарен департамент

В края на учебната година студентите полагат писмен изпит под формата на тест, съдържащ 10 въпроса или разработват реферат по зададена тема и събеседват върху изучавания материал за оформяне на комплексна оценка.

Таблица 2.
Натрупване на кредити от извънаудиторна дейност.

Код	Вид дейност – извънаудиторна заетост	Кредити – 1 кр. = 30ч.
	Извънаудиторна заетост	1,8
Д.2	Посещение на библиотека	0,2
Д.4	Самостоятелна работа с обучаващи програми	0,2
Д.6	Подготовка за изпит – отнесена за 10 часа лекции	0,7
Д.14	Работа в среда Интернет	0,3
Д.15	Реферирание на научна литература	0,4
	ОБЩО:	1,8
Форма на оценяване: Писмен изпит (тест); Разработка на реферат и събеседване.		

Заклучение

Убедени сме, че включването на нови образователни елементи и форми на преподаване в процеса по "Физическо възпитание и спорт" в МГУ "Св. Ив. Рилски" ще видоизмени и допълни традиционните парадигми, съобразно съвременните изисквания на образователния процес. Практическият опит, който апробираме и споделяме пред академичната общност не е цялостно решаване на проблема. Вярваме обаче, че той ще породи полезна дискусия за по-нататъшното развитие и актуализация на предмета "Физическо възпитание и спорт" във висшите училища.

Смятаме, че днес е силно наложително цялостния учебен процес по физическо възпитание и спорт във висшите училища да включва още две основни неща:

1. Теоретичен модул "Спортология";
2. Теоретичен зачет "Спортология", който да участва във формирането на комплексната оценка.

Така предметът ще допълни съществено образователната си компонента, с което би преодолел досегашното си чисто практическо съдържание и би се издигнал в ранг "академичен".

Литература

- Бъчваров, М. Спортология. С., 2000.
Бъчваров, М., Й. Иванов, Б. Цолов. Спортология на образователната компонента на физическото възпитание. "Спорт и наука", бр. 5-6, 2005.
Бъчваров, М., Б. Цолов, Й. Иванов. Спортологични потребности на българското общество. "Спорт и наука", бр.1, 2005.
Иванов, Й. Образователната компонента в процеса по физическо възпитание и спорт във висшите училища. С., 2006.